

*Persoana umană – subiect al procesului de edificare
morală individuală și eclezială*

Liviu STANCIU

Abstract: This study is centered on the human person as the subject of the process of moral instruction, starting from the God's image to become in God's likeness. This very complex process, which has deep theological meanings, reaches the highest point in the so-called theological term theosis – the final act on the dynamic path – epectasis – of becoming “like God”, thus fulfilling the creation goal. The sacrifice of Jesus Christ restores the real meaning of the human life and gives to the humanity a new purpose to reach for – the unification with God by practicing the virtues revealed by the Person of Christ. Having Christ's Person as the supreme example of holiness, man, as the image of his Creator, has to reach constantly, in the Church and as an individual, to complete the process of moral perfection.

Keywords: epectasis, moral identity, human person, holiness, moral perfection, virtues.

Introducere

Avându-și originea în iubirea lui Dumnezeu, omul primește la crearea sa calitățile Acestuia. Prima dintre ele – cea de persoană –, o primește, la suflarea de viață și de har, în toată complexitatea ei, întreagă, fără nicio evoluție în devenirea ei ființială. La mult timp după căderea în păcat, când conștiința de sine este restaurată prin Jertfa lui Hristos, omul își desface brațele pe orizontală, raportându-se la ceilalți și cristalizându-și existența ca persoană – în Biserică – cu nevoi comunionale acute. Această deschidere pe orizontală nu ar fi fost posibilă fără deschiderea spre verticală, o deschidere naturală, normală, definitorie în relația cu Dumnezeu¹, realizată prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu. Dacă după cădere, omul și-a „astupat” canalele prin care se revărsau, în mod continuu, darurile divine, în starea de recuperare a Raiului pierdut, după restaurarea în Hristos, acesta luptă, pe plan personal și eclezial, pentru a-și redefini sensul personal al existenței, prin lucrarea virtuților, în Biserică. „Omul, ca și chip al lui Dumnezeu, poartă în sine lumea spirituală și materială. El trebuie să unească acestea două, apropiindu-le într-o mișcare de adorare și iubire pentru Dumnezeu”².

¹ „Omul e, prin natura lui, mai aproape de Dumnezeu decât de lume. În raport cu lumea el nu poate depăși statutul de individ, de fragment absorbit într-un angrenaj străin. Numai în raport cu Dumnezeu omul se realizează ca persoană, ca întreg suveran, eliberat de lume. Iar comportamentul optim al eliberării de lume e creativitatea. Creativitatea *cosmicizează* lumea și actualizează libertatea: ea transcende binomul „aici-dincolo”, aducând cu sine „o altă calitate a existenței”, un „aici” fără balastul contingenței și un „dincolo” fără volatilitatea ficțiunii ... «Opera» lui Dumnezeu a putut fi coruptă prin păcat. «Operei» omenești îi revine datoria de a restaura, împotriva păcatului, orizontul mântuirii” (Andrei Pleșu, *Un liber cugetător credincios*, prefață la Nikolai Berdiaev, „Sensul creației. Încercare de îndreptățire a omului”, București, Edit. Humanitas, 1992, p. 10).

² Irineu Pop Bistrițeanul, *Chipul lui Hristos în viața morală a creștinului*, Cluj-Napoca, Edit. Renașterea, 2001, p. 13.

Dacă în domeniul juridic contemporan, demnitatea persoanei este înțeleasă ca o „sinteză între valoarea umanității și obiectivul persoanei”³, „toată demnitatea omului aflându-se în gândirea sa”⁴, în teologie, în schimb, demnitatea persoanei se definește în planul comunal al desăvârșirii de sine prin ceilalți. În Biserică, persoana este factor și vehicul ale comuniunii cu ceilalți, este un sine ieșit în întâmpinarea altui sine, iar demnitatea ei socială și eclezială constă tocmai în această deschidere spre celălalt, cu păstrarea identității proprii. Persoana trăiește în comuniune și dobândește sensuri și virtuți numai în spațiul comunal.

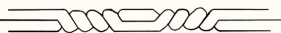
1. Întruparea lui Hristos – actul chenotic al revelării persoanei

Întruparea Logosului în omenitate coincide cu re-crearea omului ca Adam-cel-nou. Este *primum movens* al procesului dumnezeiesc de recapitulare a umanității⁵ în firea omenească a lui Hristos Care, în calitate de Jertfă și Jertfitor, ne-a jertfit pe toți Tatălui, răscumpărând omenirea cu sângele său prin care toți ne-am mântuit – „prin rănile Lui, noi toți ne-am vindecat” (cf. Is. 53, 5): „După cum Domnul, îmbrăcând trupul, a devenit om, tot astfel noi, oamenii, cuprinși în trupul Său, suntem îndumnezeiți prin Logosul și avem de acum

³ În *Justice, éthique et dignité*, Actes du colloque organisé à Limoges – Le 19 et 20 novembre 2004, textes réunis par Simone Gaboriau et Hélène Pauliat, préface de Jean-Denis Bredin, Limoges, Presses universitaires de Limoges, 2006, p. 49.

⁴ *Ibidem*, p. 7.

⁵ Termenul de „recapitulare” cu privire la Întruparea Logosului în umanitate este folosit pentru prima dată de către Sfântul Irineu de Lyon: „Atunci când Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat, El a recapitulat în Sine seria lungă de oameni, ne-a dat mântuirea ... El a unit pe om cu Dumnezeu” (Sfântul Irineu de Lyon, *Adversus haereses*, III; 181, P.G. VII, col. 932).

înainte moștenire o viață veșnică”⁶, zice Sfântul Atanasie cel Mare. Actul Întrupării re-unește două mari entități separate de către păcatul lui Adam: lumea, în speță fiecare om, adică fiecare persoană umană, cu Dumnezeu, Persoana supremă. La Întrupare are loc o a doua creare a lumii, de această dată nu din nimic, ci din Jertfa totală a Jertfitului dumnezeiesc. Întruparea re-leagă firile participante la actul creației. „Prin Întruparea lui Hristos, ceea ce este creat s-a unit cu ceea ce este necreat. Astfel, fiecărui om i s-a dat puțința să dobândească experiența unirii prin har a firii sale create cu energia necreată a lui Dumnezeu în Iisus Hristos”⁷.

Coborârea lui Dumnezeu în lume, prin Întrupare, se face pentru că Adam, creat după chipul lui Hristos, n-a reușit să efectueze ridicarea sa la desăvârșire⁸. Firea omenească s-a degradat în Adam, și-a fisurat consistența harică, lăsând să fie invadată de păcat. Responsabilitatea totală a lui Adam pentru umanitate a fost întreruptă de păcatul originar, săvârșit în chip liber, conștient și cu urmări morale imediate. „Dacă Adam n-ar fi păcătuit, Fiul Omului n-ar fi venit”, zice Fericitul Augustin. Însă, de vreme ce Adam, în loc să se ridice la perfecțiunea morală, a coborât în tenebrele păcatului, iritând astfel relația atât de intim-personală cu Dumnezeu, „coborârea lui Dumnezeu în lume (n.n.) deschide oamenilor o cale de înălțare, adică orizonturile nesfârșite ale unirii ființelor create cu Dumnezeirea. Calea coborâtoare (κατάβασις) a Persoanei divine a lui Hristos face posibilă persoanelor umane o cale urcătoare, ἀνάβασις în Duhul Sfânt ... Astfel, opera de răscumpărare a

⁶ Sfântul Atanasie cel Mare, *Contra arienilor*, III, 24, P.G. XXVI, col. 397AB.

⁷ Ierotheos Vlachos, *Bioetică și Bioteologie*, trad. din limba greacă de Ierom. Teofan Munteanu, București, Edit. Christiana și Edit. Sfintei Mănăstiri Nera, 2013, p. 95.

⁸ „Dacă Adam nu și-a realizat chemarea – aceea de a aștepta în libertate unirea cu Dumnezeu –, Cel de-al doilea Adam, Cuvântul dumnezeiesc, este Cel Care îndeplinește această unire a celor două naturi în Persoana Sa, întrupându-Se” (Vladimir Lossky, *După chipul și asemănarea lui Dumnezeu*, București, Edit. Humanitas, 2006, p. 105.)

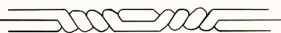
lui Hristos, sau mai curând, vorbind în general, Întruparea Cuvântului, pare pusă aici în raport direct cu sfârșitul ultim propus creaturilor, adică *unirea cu Dumnezeu* (n.n. it.)⁹. Părintele John Meyendorff spune că „după cum, în Adam, firea omenească a căzut bolnavă de stricăciune prin nesupunere, pentru că în ea pătrunseseră patimile, tot așa, în Hristos, ea și-a redobândit sănătatea”¹⁰.

Dacă primul Adam n-a reușit să scape de povara ascultării prin ascultarea de singura poruncă ce i-a fost dată, el și-a ratat chemarea de a fi desăvârșit ca Dumnezeu. În schimb, cel de-al doilea Adam – Hristos, după chipul Căruia a fost făcut primul Adam –, Care „exista în chipul lui Dumnezeu, Se pogoară aplecând cerurile, adică smerindu-Se fără să smerească înălțimea lui cea nesmerită, Se pogoară spre robii Lui printr-o pogorâre inexprimabilă și incomprehensibilă ... Și, fiind Dumnezeu desăvârșit, se face om desăvârșit și săvârșește cea mai mare noutate dintre toate noutățile, singurul lucru nou sub soare, prin care se arată puterea infinită a lui Dumnezeu”¹¹. Hristos a luat personalitate umană și a desăvârșit în Persoana Sa persoana urmașilor lui Adam. Prin Întruparea Sa, El a recapitulat în Sine toate persoanele umane, împrăștiind virtuțile Sale, ca potență, persoanei umane în general. „Sfințirea și înnoirea adusă lumii și omului de către Hristos, prin Întruparea și actul răscumpărător al morții și Învierii Sale, se prezintă mai mult decât o reunificare ontologică a tuturor în Sine, înseamnă o

⁹ Vladimir Lossky, *op. cit.*, p. 97.

¹⁰ John Meyendorff, *Hristos în gândirea creștină răsăriteană*, trad. de Pr. Nicolai Buga, București, EIBMBOR, 1997, p. 125.

¹¹ Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, trad. de Dumitru Fecioru, București, EIBMBOR, 2005, p. 115.

*super-creație*¹² și o eternizare a tuturor¹³. Iisus Hristos a recapitulat timpul pierdut de omenire și l-a unit cu eternitatea, ștergând de pe fața omenirii plânsul de veacuri al unui Adam exclus din rai, din apropierea de Creatorul său.

2. Edificarea morală personală – reducerea distanței dintre chip și asemănare prin lucrarea virtuților

Efortul moral pe care fiecare persoană umană trebuie să-l facă pentru a-și putea împrăstia virtuțile depline din Persoana lui Hristos presupune o jertfă continuă de sfințire, de la naștere și până în clipa trecerii la cele veșnice, o jertfă concretizată într-o stare de trezvie permanentă și urmare a lui Hristos, concentrată pe ținta vieții umane: sfințirea acesteia. Condițiile și armele cu care această trezvie se întreține sunt primite din Biserică: „Nașterea ni s-a dat prin apă și prin Duh, adică prin Sfântul Botez; iar mâncarea este însăși pâinea vieții, Domnul nostru Iisus Hristos, Cel Care S-a pogorât din cer”¹⁴, zice Sfântul Ioan Damaschin. Asceza personală constă în reducerea distanței dintre chip și asemănare, care se concentrează într-un efort continuu al omului de a-și păstra demnitatea de ființă la superlativ, conferită la creație. Asceza și lucrarea virtuților duc persoana umană înspre desăvârșire, având ca izvor de virtuți Persoana lui Hristos. Lucrarea virtuților este sfințirea vieții, cea mai naturală lucrare a omului: „Sfinții au dobândit experiența de a se face dumnezei prin har, pătrunzând înlăuntrul lor ceea ce este

¹² Termen folosit de către Pierre Teilhard de Chardin în lucrarea *Le milieu didin. Essai de vie interieure*, Paris, Edit. du Seuil, 1957, p. 201, apud Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană, *Suspinul creației și slava fiilor lui Dumnezeu după Romani 8, 19-23*, în „Cosmosul între frumos și apocaliptic. Un recurs etic asupra ecologiei”, Referatele Simpozionului internațional „Cosmosul între frumos și apocaliptic”, Alba Iulia, Edit. Reîntregirea, 2007, p. 266.

¹³ Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană, *art. cit.*, p. 266.

¹⁴ Sfântul Ioan Damaschin, *op. cit.*, p. 198.

necreat și fără de moarte, și au câștigat experiența vieții veșnice încă din această viață pământească¹⁵, pentru că „sfințenia nu e atributul unui mister impersonal. Ea e atributul transcendenței ca persoană”¹⁶.

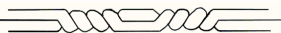
Între chip și asemănare, persoana umană este exponentul propriei ridicări spre cer sau coborâri spre tenebrele morții. Totuși, persoana tinde spre ridicare, căci în „chipul” său creat există sămânța, rațiunea „asemănării” cu Dumnezeu¹⁷. Instabilitatea omului este „naturală” după cădere (a fost și în momentul căderii, în momentul hotărârii de a refuza ascultarea). Pendularea sa între bine și rău nu ține de teoriile dualismului personal, în care partea bună luptă cu latura rea a ființei, ci este o consecință a refuzului iubirii lui Dumnezeu și a îndepărtării de modelul personal revelat – Iisus Hristos. „Prin firea sa, omul este ființă supusă transformării și «schimbătoare», susceptibilă mutațiilor. Chiar și din cea mai de jos cădere există cale de ieșire. Discursul creștin nu se sprijină pe static și imuabil, ci cheamă la o neîncetată înnoire creatoare. Chemarea «înnoirii» nu se adresează numai acelor care au eșuat pe drumul vieții, ci și acelor care pășesc drept. «Dacă păcătuiești, accentuează Sfântul Grigorie, întoarce-te pe drumul cel drept; iar dacă pășești drept, întetește-ți eforturile»¹⁸. Efortul întregii vieți umane de a ajunge la Dumnezeu este, de fapt, efortul de a reduce spațiul ființial dintre „chip” și „asemănare”, care se produce în mod continuu, însă nu întotdeauna ascendent. Raportat

¹⁵ Ierotheos Vlachos, *op. cit.*, p. 95.

¹⁶ Pr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, București, EIBMBOR, 2003, p. 266.

¹⁷ Iată ce spune în acest sens Părintele John Meyendorff: „Există, totuși, o constantă absolută în tradiția patristică greacă, ce afirmă că chipul nu este o amprentă exterioară, primită de om de la început și pe care firea omenească o păstrează ca pe un bun al său, independent de relațiile sale cu Dumnezeu. «Chipul» implică o *participare la firea dumnezeiască*” (John Meyendorff, *op. cit.*, p. 122).

¹⁸ Anastasis Yannoulatos, *Ortodoxia și problemele lumii contemporane*, București, Edit. Bizantină, 2003, p. 195.

la demnitatea umană, care-și are ființa în demnitatea Persoanei lui Hristos (pre și post creație, pre și post Întrupare), urcușul spiritual al omului este ființial legat de efortul personal de a nu stagna (cf. I Cor. 3, 12), de a nu se opri din mersul spre desăvârșirea personală¹⁹.

În toată epectaza chip-asemănare, noi suntem însoțiți de iubirea lui Hristos, Care ne întărește și ne conștientizează că suntem fii ai Învierii și cetățeni în potență ai Împărăției cerești. Iubirea lui Hristos „însoțește elanul omului care urcă”²⁰, El fiind și ținta, și premiul desăvârșirii. Prin iubire, pe care se fundamentează toată lucrarea personală a virtuților, ne unim cu Hristos, prin lucrarea Duhului Sfânt, în efortul nostru spre desăvârșire. Toată această lucrare se face în Biserică, în comuniunea euharistică iubitoare. Doar în comuniunea eclezială descoperim adevărata cădere a conștiinței în nepăsare, indiferentism și banal. Numai în Biserică putem vedea cum „iritarea conștiinței prin păcat”²¹ se vindecă cu ajutorul Sfintelor Taine. În Biserică avem „mijlocul pentru întărirea voinței, pentru abaterea ei din calea preferinței pentru rău și pentru îndrumarea ei pe calea legii morale, care duce la unirea cu Dumnezeu”²². Tainele Bisericii, în totalitatea lor, au scopul de a duce persoana umană spre „eternizarea în unirea cu Persoana supremă”²³, cum se exprimă Părintele Dumitru Stăniloae.

Dinamica urcușului personal spre Dumnezeu are ca finalitate desăvârșirea personală. Fiecare etapă a desăvârșirii presupune asumarea firii noastre slabe în raport cu ținta – Hristos. Prima dintre

¹⁹ „Văzută de jos, viața spirituală arată ca o luptă neconținută, numită „războiul nevăzut”, în care orice oprire devine o rămânere în urmă. Văzută de sus, aceasta înseamnă dobândirea darurilor Sfântului Duh” (Paul Evdokimov, *op. cit.*, p. 142).

²⁰ Paul Evdokimov, *Vârstele vieții spirituale*, cuvânt înainte și traducere de Pr. Prof. Ion Buga, București, Edit. Christiana, 1993, p. 211.

²¹ Pr. Petre Vintilescu, *Spovedanie și duhovnicie*, Alba Iulia, Edit. Reîntregirea, 2005, p. 55.

²² *Ibidem*.

²³ Pr. Dumitru Stăniloae, *Teologie Dogmatică Ortodoxă*, vol. I..., p. 22.

acestea este despățimirea, cu următoarele faze: credința, frica de Dumnezeu, pocăința, înfrânarea, răbdarea, nădejdea, nepățimirea²⁴. Trecând prin aceste faze, persoana umană se curăță de balastul care o ține în imanent. Dar această curățare se face prin lucrarea virtuților pe plan personal. Fiecare insensibilitate duhovnicească se combate și se suprimă cu o virtute. „Libertatea de patimi sau nepățimirea, fără de care nu există virtute, nu este insensibilitate, ci supremă sensibilitate pentru alții... Virtutea e viețuirea pentru alții”²⁵. Lucrarea virtuților nu are un punct *terminus*. Curățându-ne progresiv inima de patimi²⁶ și imprimând virtuțile lui Hristos în persoana noastră, înaintăm până la starea de *theosis*, de îndumnezeire, ultima etapă a desăvârșirii personale. În fiecare punct al participării noastre la Dumnezeu, suntem beneficiarii transformării noastre spirituale prin eradicarea spațiului dintre „chip” și „asemănare”. Sfântul Grigorie din Tesalonic spune: „Cel care participă la energia divină... devine el însuși, într-un anume fel, Lumină; el este unit cu Lumina...; el depășește astfel nu numai simțurile trupești, ci și tot ceea ce poate fi cunoscut (prin inteligență)...”²⁷. Iar Sfântul Grigorie de Nyssa spune că „apropiindu-se de lumină, sufletul devine lumină”²⁸.

2. Edificarea morală eclezială – reducerea distanței dintre eu, tu și celălalt prin lucrarea comuniunii harice

Chemarea la înnoirea ființei prin desăvârșirea umanului este, de fapt, o chemare euharistică a Bisericii la înnoirea persoanei, la a face din inimă un „cer nou și un pământ nou” (Apoc. 21, 1), la restaurarea eu-lui egoist și la îndreptarea acestuia spre un tu neegoist,

²⁴ Vezi † Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, *Dinamica despățimirii*, Alba Iulia, Edit. Reîntregirea, 2001, p. 13.

²⁵ *Ibidem*, p. 272.

²⁶ Sfântul Filotei Sinaitul spunea că „inima curățită se face cer interior”.

²⁷ Apud Vladimir Lossky, *op. cit.*, pp. 57-58.

²⁸ Apud Paul Evdokimov, *op. cit.*, p. 217.

care relație să fie acceptată de un *el*. Urcușul nostru spre unirea cu Dumnezeu nu poate fi separat de Biserică, pentru că este unul euharistic: împărțășirea cu Trupul și Sângele lui Hristos în Sfânta Liturghie revelează adevăratul sens euharistic al creării omului și al scopului acestuia – unirea cu Dumnezeu. Persoana umană este o existență eclezială euharistică, prin excelență. „Dumnezeiescul dar al cuminecării cu Trupul și Sângele Domnului conferă persoanei umane, pe lângă certitudinea învierii, perspectiva înveșnicirii cu sine a unei întregi lumi rezidite în Hristos”²⁹. În fiecare Liturghie, lumea suferă o recreare spirituală efectuată de către Răstignitul de pe Golgota, acum în Sfintele Altare.

Părintele Dumitru Stăniloae, teologul prin excelență al persoanei, vorbește în termeni teologici extraordinari despre caracterul comunal al persoanei ecleziale. Pentru Părintele Stăniloae cuvântul „persoană” este sinonim cu „comuniune”. Persoana este deschisă spre comuniune, trăiește în comuniune și dobândește sensuri și virtuți numai în spațiul comunal. Persoana este într-un raport de interioritate față de comuniune, pentru că esența persoanei o constituie comuniunea. Persoana este comuniunea în potență, iar comuniunea este persoana în act. Prin gândirea sa, Părintele Stăniloae aduce persoana din stadiul de noțiune manevrabilă sociologic la identificarea ei cu esența comuniunii, spațiul întâlnirii nemijlocite cu Dumnezeu. Concepția lui despre persoană coboară spre interiorul uman – părintele afirmă că persoana este „adevărata adâncire a ființei”³⁰. „Persoana e un «cine» uimitor care este și se știe subiectul unei firi sau al unui fond complex de însușiri din care poate scoate acte mereu noi și în care suportă și primește actele altor factori personali sau impersonali”³¹. La Părintele

²⁹ Pr. Prof. Dr. Ilie Moldovan, *Dimensiunea euharistică a ecologiei spirituale formative. Redescoperirea paradisiului etnic românesc: „Biserică carpatică pe ape”*, în „Cosmosul între frumos și apocaliptic...”, pp. 296-297.

³⁰ Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Craiova, Edit. Omniscop, 1993, p. 111.

³¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, ed. a

Stăniloae găsim și apofatismul persoanei ca experiență a trăirii: „Nicio persoană nu poate fi definită, pentru că e vie și, într-o anumită măsură, este izvor de viață”³².

În Biserică, nu există singularitate de sine decât în pocăința individuală, personală. Biserica este o coeziune de persoane în relație, fără o uniformizare abstractă a conștiințelor, care rămân totuși libere în raport cu scopul existenței lor. Tocmai de aceea, săvârșirea păcatului vine din libertatea de a-L refuza pe Dumnezeu, de a-L exclude din comuniunea conștiinței cu sinele și din comuniunea ta cu a celorlalți. Comuniunea eclezială este „anturajul benefic al sfințeniei”, am putea spune, în care fiecare este transparent celuilalt. „Împărțiți oarecum în personalități bine conturate prin care cineva este Petru, sau Ioan, sau Toma, sau Matei, noi suntem ca topiți într-un singur trup în Hristos, hrănindu-ne dintr-o singură carne”³³. În singurătate, creștinul nu poate fi transparent față de sine însuși, autojudecător, decât printr-o trăire de înalt angajament ascetic și mistic. După Sfântul Ciprian al Cartaginei, „«un singur creștin nu este un creștin», el este parte dintr-un organism care își trage viața dintr-un torent viu ce străbate mileniile, «râul vieții ce curge de la tronul lui Dumnezeu și al Mielului» (Apoc. 22, 1)”³⁴.

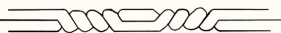
Ca motor (mai complex, vehicul) al comuniunii ecleziale în comunitatea socială, persoana deschide drumul spre cele mai profunde realități umane, revelând în sine o unitate a răscumpărării în Hristos, o unitate a întoarcerii la creația primordială, o unitate de fii ai lui Dumnezeu, care și-au recăpătat chipul lucrător la asemănare. Persoana este heraldul mărturisor că „extra Ecclesia nulla salus”, de aceea adevăratul ei sens se descoperă numai în Biserică, acolo

II-a, București, EIBMBOR, 1997, p. 27.

³² *Ibidem*, p. 97.

³³ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Ioan XII*, II, P.G., vol. 74, col. 560.

³⁴ Alexander Golitzîn, *Mistagogia – experiența lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Sibiu, Edit. Deisis, 1998, p. 75.

unde își potențează toate energiile misionare pentru a liniști tumultul multitudinii de conștiințe individuale și a impregna comunității ecleziale „minteia Bisericii”, unificându-le întreolaltă și cu Hristos, în chip cosmic, în Euharistie³⁵. Acest proces complex se realizează prin „credința care este lucrătoare prin iubire” (Gal. 5, 6), pentru că „iubirea are drept bază conștiința unei alte persoane ... Conștiințele proprii a două persoane sunt subiecte care dau și primesc iubirea”, zice Părintele Stăniloae³⁶. Iubirea dintre persoanele în comuniune, prin iubirea cu care ne-a iubit Hristos, „ne încadrează și pe noi în iubirea dintre Tatăl și Fiul”³⁷, prin lucrarea Duhului Sfânt.

Deschiderea persoanei spre altă persoană se face printr-un act de ieșire din sine spre celălalt, o chenoză intimă care să se întâlnească cu ieșirea din sine a celuilalt la jumătatea drumului, adică fără depersonalizarea unuia și fără urme de suveranitate a celuilalt. Unui *tu*, „dacă îi adresez cuvântul fundamental, săvârșesc un act al ființei mele, actul meu esențial (*meine Wesenstat*). *Tu* vine spre mine. Dar eu sunt cel care intru în relație nemijlocită cu el ... Cuvântul fundamental Eu-Tu poate să fie rostit numai cu întreaga ființă. Adunarea și contopirea întregii ființe nu se poate face prin mine, nu se poate face fără mine. Mă împlinesc prin Tu; devenind Eu, îl rostesc pe Tu (*Ich werdend spreche ich Du*). Orice viață adevărată este întâlnire (*Begegnung*)³⁸. Noi am spune:

³⁵ „Euharistia ca punct central al cultului creștin, cât timp nu pierde nimic din caracterul ei personal și de viață dătător, capătă un înțeles cosmic. Ea se referă la ultima transfigurare a lucrurilor pe pământ printr-o invazie a puterii supranaturale. Ea demonstrează, dincolo de aici și acum, o transsubstanțiere a întregii creații materiale, o veritabilă introducere a împărăției lui Dumnezeu” (Irineu Pop Bistrișeanul, *Chipul lui Hristos în viața morală a creștinului*, Cluj-Napoca, Edit. Renașterea, 2001, p. 13).

³⁶ Pr. Dumitru Stăniloae, *Sfânta Treime sau la început a fost iubirea*, București, EIBMBOR, 2005, p. 70.

³⁷ *Ibidem*, p. 79.

³⁸ Martin Buber, *Eu și Tu*, trad. de Șt. Augustin Doinaș, București, Edit. Humanitas, 1992, pp. 33-37.

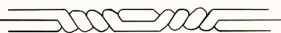
„Orice întâlnire de comuniune în Biserică este viața adevărată”. În Biserică, fiecare persoană o include, prin intermediul iubirii, pe cealaltă, așa că fiecare persoană are rolul de a se mișca natural spre comuniune, de a face pasul spre celălalt într-un mediu euharistic propice, al cărui moment culminant – *Cuminecarea (comunicarea)* – îi unește pe toți într-un singur Hristos.

În comunitatea eclezială, persoana îndeplinește o funcție ritmică de element al coeziunii comunionale, susținută de caracterul misionar al întregii Biserici. În comuniune, persoana este factorul misionar, prin excelență. Aici, „existența personală așază un raport față de un altul, o persoană există *către* alta: *o logos in pros ton Theon*, spune Prologul lui Ioan. Pe scurt, spunem că persoana nu poate fi pe deplin persoană decât în măsura în care ea nu are ceva ce vrea să posede ea singură, cu excluderea celorlalți”³⁹. Persoana „sălășluiește în relație (*in der Beziehung*)” ... în „domeniul lui Acela – *das Reich des Es*”⁴⁰, pentru că, ontologic, persoana este ferment al comuniunii, chiar de la creație. Ea își trage seva eclezială din Persoana lui Hristos, Care a venit în lume ca s-o mântuiască (cf. In. 12, 47). Sedimentarea calităților duhovnicești ale persoanei se face în Biserică, pentru că „în Biserică și numai în Biserică, se cuvine a specifica de îndată adevărul că persoana, spre deosebire de individ, aparține totdeauna comuniunii de persoane, ea însăși structurată organic în cercuri concentrice: căsătorie, familie, neam și oecumena – omenirea personalizată în Hristos prin a doua creație a lumii”⁴¹.

³⁹ Vladimir Lossky, *op. cit.*, p. 107.

⁴⁰ Martin Buber, *op. cit.*, p. 30.

⁴¹ Pr. Prof. Dr. Ilie Moldovan, *art. cit.*, p. 297.

Bibliografie:

1. † Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, *Dinamica despătimirii*, Alba Iulia, Edit. Reîntregirea, 2001.
2. Berdiaev, Nikolai, *Sensul creației. Încercare de îndreptățire a omului*, București, Edit. Humanitas, 1992.
3. Bistrițeanul, Irineu Pop, *Chipul lui Hristos în viața morală a creștinului*, Cluj-Napoca, Edit. Renașterea, 2001.
4. Buber, Martin, *Eu și Tu*, trad. de Șt. Augustin Doinaș, București, Edit. Humanitas, 1992.
5. Evdokimov, Paul, *Vârstele vieții spirituale*, cuvânt înainte și traducere de Pr. Prof. Ion Buga, București, Edit. Christiana, 1993.
6. Gaboriau Simone; Pauliat, Hélène (ed.), *Justice, éthique et dignité*, Actes du colloque organisé à Limoges – Le 19 et 20 novembre 2004, préface de Jean-Denis Bredin, Limoges, Presses universitaires de Limoges, 2006.
7. Golitzîn, Alexander, *Mistagogia – experiența lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Sibiu, Edit. Deisis, 1998.
8. Lossky, Vladimir, *După chipul și asemănarea lui Dumnezeu*, București, Edit. Humanitas, 2006.
9. Meyendorff, John, *Hristos în gândirea creștină răsăriteană*, trad. de Pr. Nicolai Buga, București, EIBMBOR, 1997.
10. Moldovan, Ilie, *Dimensiunea euharistică a ecologiei spirituale formative. Redescoperirea paradisului etnic românesc: „Biserica carpatică pe ape”*, în „Cosmosul între frumos și apocaliptic. Un recurs etic asupra ecologiei”, Referatele Simpozionului internațional „Cosmosul între frumos și apocaliptic”, Alba Iulia, Edit. Reîntregirea, 2007.
11. Pierre Teilhard de Chardin, *Le milieu didin. Essai de vie interieure*, Paris, Edit. du Seuil, 1957.
12. Sfântul Atanasie cel Mare, *Contra arienilor*, III, 24, P.G. XXVI.
13. Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Ioan XII*, II, P.G. LXXIV.
14. Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, trad. de Dumitru Fecioru, București, EIBMBOR, 2005.
15. Sfântul Irineu de Lyon, *Adversus haereses*, III; 181, P.G. VII.

16. Stăniloae, Dumitru, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Craiova, Edit. Omniscope, 1993.
17. Idem, *Sfânta Treime sau la început a fost iubirea*, București, EIBMBOR, 2005.
18. Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, București, EIBMBOR, 2003.
19. Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, ed. a II-a, București, EIBMBOR, 1997.
20. Tofână, Stelian, *Suspinul creației și slava fiilor lui Dumnezeu după Romani 8, 19-23*, în „Cosmosul între frumos și apocaliptic. Un recurs etic asupra ecologiei”, Referatele Simpozionului internațional „Cosmosul între frumos și apocaliptic”, Alba Iulia, Edit. Reîntregirea, 2007.
21. Vintilescu, Petre, *Spovedanie și duhovnicie*, Alba Iulia, Edit. Reîntregirea, 2005.
22. Vlachos, Ierotheos, *Bioetică și Bioteologie*, trad. din limba greacă de Ierom. Teofan Munteanu, București, Edit. Christiana și Edit. Sfintei Mănăstiri Nera, 2013.
23. Yannoulatos, Anastasis, *Ortodoxia și problemele lumii contemporane*, București, Edit. Bizantină, 2003.

